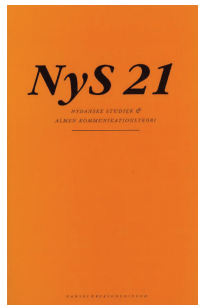

NyS

Forfatter:	Iben Stampe Sletten
Anmeldt værk:	Kirsten Rask: Stilistik – sprogets former og litterære figurer Reitzel, København 1995. 191 s.
Kilde:	<i>NyS – Nydanske Studier</i> & <i>Almen kommunikationsteori</i> 21, 1996, s. 105-115
Udgivet af:	Dansklærerforeningen
URL:	www.nys.dk

© NyS og artiklens forfatter

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre NyS-numre (NyS 1-36) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

ANMELDELSE AF

KIRSTEN RASK:

STILISTIK – SPROGETS FORMER OG

LITTERÆRE FIGURER

REITZEL, KØBENHAVN 1995. 191 S.

AF IBEN STAMPE SLETTEN

Stilistik – sprogets former og litterære figurer er en lettilgængelig og underholdende introduktion til stilistisk analyse. Bogen er beregnet til undervisningsbrug, men henvender sig til alle med interesse for at analysere tekster eller for selv at skrive.

I Danmark er litteraturen om stilistik sparsom, og de bøger der er udkommet har fortrinsvis koncentreret sig om enkelte genrers stilhistorie eller udvalgte forfatterskaber. Siden 1939, hvor Ulla Albeck udgav sin *Dansk Stilistik*, er der ikke skrevet en generel indføring i den moderne stilistikens begreber og analysemetoder, men dette værk – der har opnået status som en bibel – har nu fået en arvtager. I forordet nævner Kirsten Rask at det har været en fornøjelse at føre Ulla Albecks ideer og eksempler op til nutidens forfattere og digtere; bogen har dog andre ambitioner end at være en ajourføring af bibelen.

Kirsten Rask har været vidt omkring som underviser, ordbogsredaktør og versionist for Danmarks Radio og har både som journalist og forfatter arbejdet med at formidle sprogvidenskab til et bredere publikum. Denne intention er også stærkt fremtrædende i *Stilistik – sprogets former og litterære figurer*. På bogens bagside kan man læse at *Stilistik* for det første skal kunne bruges til undervisning, specielt i gymnasiet og på HF, og for det andet er tænkt som "en nyttig håndbog for den aktive skribent på ethvert niveau". Stilistikkens begreber og virkemidler beskrives således både som et middel til tekstanalyse og som et konkret skriveredskab.

Som sagt findes der ikke mange bøger om stilistik på markedet, og i betragtning af den øgede interesse for sproglige emner i gymnasium/HF er det sandsynligt at dansk lærere landet over vil kaste sig over *Stilistik* i håb om at den kan bruges i undervisningen. Det pædagogiske sigte præger både tone, metode og opbygning, fx er der et helt kapitel med konkrete

forslag til analyseøvelser. I min anmeldelse vil jeg derfor undersøge, hvordan bogen fungerer som lærebog og/eller håndbog for en målgruppe af relativt uerfarne tekstlæsere.

STILISTIK SOM KOMMUNIKATIONSANALYSE

Den klassiske stilistik beskæftigede sig med sproget som kunstnerisk udtryksform, særligt lyrik, drama og retorik. I denne bog er interessen derimod, som det fremgår af den indledende definition, primært rettet mod sproget som kommunikationsmiddel: "Stilistik er læren om de formmæssige sproglige virkemidler du kan bruge når du skriver. Sproglig stil er et spørgsmål om valg: du kan vælge hvilken stil du vil skrive i – afhængigt af hvem du skriver til, hvad du skriver om og hvad du vil opnå" (s. 11). Kirsten Rask lægger vægt på, at den sproglige form er resultat af et mere eller mindre bevidst valg; og det er sprogets stilistiske potentiale som sådan der er i fokus hos KR, ikke specifikke forfattere, genrer eller epoker.

Dette perspektiv på stilistik viser sig både i bogens indhold og dens opbygning. Tilgangen til stoffet er overalt mere sproglig end litterær. Ud over at inddrage de genrer der er fulgt med det udvidede tekstbegreb, fx reklamer, tv-tekster og journalistik, tilfører KR generelt den stilistiske analyse et pragmatisk perspektiv.

Kompositionen udgør i sig selv en bevægelse gennem de tekstlige lag fra ordet mod det stadig mere komplekse udtryk. Kapitel 3 handler om ordforråd og syntaks, kapitel 4 om litterære figurer og fortælleteknik og kapitel 5 om rim og rytme. I kapitel 6 kommer KR ind på emner som kønsprog og tale- og skriftsprog, mens sidste kapitel består af tekstuddrag med tilhørende spørgsmål.

Til en vis grad afspejler kompositionen også den måde Kirsten Rask i kapitel 1 anbefaler læseren at angribe en tekst. Som indledende manøvre foreslår hun at man undersøger tekstens stilleje – hvad der er emnet for kapitel 2, og kapitel 3 giver baggrunden for den videre analyse: at identificere og beskrive de formmæssigt interessante træk på ord- og sætningsplan, herunder figurer, fortællervinkel og sætningsrytme.

Stilistik har ry for at være en tør og vanskelig disciplin, men fra første side lykkes det Kirsten Rask at vise at stilanalyse langt fra er forbeholdt de få indviede. Det er individuelt både hvordan man skriver og læser tekster, understreger hun, og: "Derfor vil to tekstbeskrivelser aldrig blive helt ens:

vi ser simpelthen forskellige ting i en tekst. Men med stilistikken kan vi begrunde vores synspunkter" (s.20). Det er et frugtbart udgangspunkt for stilistisk analyse at det drejer sig om at kunne underbygge en holdning, og bogen tilbyder netop sin læser et sprog at formidle oplevelsen af teksten igennem.

Strukturen i de enkelte kapitler harmonerer med KR's intention om hverken at ville styre eller skræmme læseren. Der indledes hver gang med en overordnet omtale af hvilke typer stilelementer dette teksthiveau indeholder, men tyngdepunktet ligger i den systematiske og omfattende præsentation af konkrete sproglige fænomener. Stoffet fremlægges i en humoristisk og uhøjtidelig tone, og læseren får bestemt ikke lejlighed til at kede sig, da de enkelte afsnit sjældent er længere end en halv side og til stadighed afbrydes af teksteksempler. Skriftbilledet er afvekslende og indbyder til at bruge *Stilistik* som opslagsværk, mens formen gør den knap så vellykket som lærebog.

EKSEMPLETS MAGT

I kapitel 3, *Stilistikens Byggesten*, om ordklasser, led og sætningstyper er håndbogsformen velvalgt. De ultra-korte forklaringer af hvad ordklassernes elementer betyder for teksten og beskrivelserne af den stilistiske effekt når ordene fx bøjes, kan hurtigt give svar på spørgsmål som: Hvilke variationsmuligheder ligger der i brugen af adjektiver? Hvad betyder partiklen for et substantiv? eller Hvilken virkning giver det at springe mellem præteritum og plusquamperfektum? Ud over at vise hvordan selv små ændringer af formen kan betyde drastiske forandringer på indholdssiden giver kapitlet derfor også en praktisk indføring i grammatikkens terminologi.

Både dette og de følgende to kapitler er et overflødighedshorn af eksempler, der kan inspirere læseren til at lede efter lignende fænomener i sin egen tekst, og for en gymnasieelev med en tekst i hånden, vil de være lette at gå til. I kapitlet *Litterære figurer og anden fortællerteknik* er begreberne opstillet som et regulært leksikon. Her kan man finde de klassiske græske eller latinske termer som *anakoluti* (sætningsskred) eller *zeugma* (sidesstilling af uensartede led), der jo pynter på enhver stilanalyse, men også finde forklaring på danske betegnelser som *sammenligning*, *selvrettelse* eller *stilbrud*.

Formen er kort og præcis, og Kirsten Rask har en sikker sans for at finde tydelige eksempler der oven i købet demonstrerer at man kan opleve de

avancerede stilistiske redskaber i brug ved at holde øjnene åbne i hverdagen. Se fx eksemplet på *anacoluti*: "*Som kunde i Bikuben er det nu helt normalt at spare 50% på sine forsikringer*" (s.97), hvis kilde angives: (plakat i Bikuben, Vanløse Allé, dec. 1994) – eller de velkendte *zeugma*: "*Både fisk og netstrømper, Både andebryst og bh-sæt*", fra supermarkedet ISO's reklamer (s.126).

KR videregiver igennem hele bogen et væld af iagttagelser som læseren kan bruge som indfaldsvinkler til andre tekster, og hun gør det med en begejstring der smitter. Samtidig mener jeg dog, at der er fare for at formidle en simplificeret forståelse af 'hvordan tingene virker', når man som KR bygger hele sin tekst op over eksempler. Udsagn som: "En særlig poetisk-fjern virkning giver de efterstillede attributiver" (s.61), kan let gå hen og blive en facitliste, når det som hér i selskab med et halvanden linje langt citat udgør *hele* afsnittet om *Efterstillet attributiv*.

Til at få hul på teksterne er disse afsnit altså virkelig gode; hvad man savner er eksempler på hvordan de enkeltstående betragtninger kan sammenfattes i en analyse. Dette peger på et generelt problem: fraværet af et refleksionsniveau der rækker ud over de umiddelbare iagttagelser.

FREMMER FORENKLING FORSTÅElsen?

Håndbogsformen bevirker visse steder at læseren får vanskeligt ved at skaffe sig overblik over det begrebsapparat der stilles til rådighed. Det gælder fx omtalen af stillag. Selv om Kirsten Rask ikke opstiller regler for hvordan man analyserer, anbefaler hun at man begynder med at fastslå hovedstillaget, men læseren får ikke meget at gå efter. Om den høje stil oplyses det blot at den udmærker sig ved at virke *ffjern*, og straks efter går KR over til at præsentere de forskellige understilarter. Det sker gennem teksteksempler med tilknyttede kommentarer om typiske grammatiske strukturer eller figurer.

Stilen er meget knap – til tider så knap at læseren bliver forvirret. Om *højtideligt sprog* får man kun stikordene: *gammeldags udtryk* og *manglende bøjning af navneord*. Begge træk anskueliggøres gennem et digt, og om manglende bøjning får man desuden at vide at trækket også optræder i avisoverskrifter, i juridisk stil og i forretningsbreve. Oplysningen dokumenteres med eksempler fra hver af de tre genrer, men KR skriver intet om hvorfor genrer låner stiltræk fra hinanden eller hvad virkningen er. Skal

alle eksempler mon forstås som prototyper på højtideligt sprog? Er fx "Mand kørt ned af bus i fodgængerovergang" (s.23) typisk høj stil? Og hvis ikke – hvorfor optræder eksemplerne så under denne overskrift uden yderligere kommentarer?

En ulempe ved denne fremstillingsform er at de enkelte stilarter, særligt for den høje stils vedkommende, fremstår som uafhængige størrelser. Læser man kapitlet til ende, står der ganske vist under afsnittet *Tidens stil* ti-femten sider længere fremme: "Ved siden af de tre klassiske stillag: høj, mellem og lav, eksisterer der et utal af under-, side- og blandingsstillag. Ikke to skriver ens – heller ikke inden for samme stillag" (s.36), men heller ikke her gives der nogen information om begrebernes status eller relation til hinanden. Læseren kan således hverken få svar på hvorfor og hvordan KR skelner mellem *højtidelig* og *ærværdigt/ærbødigt* sprog, eller på hvorfor man opererer med netop tre overordnede stillag.

Jeg mener at Kirsten Rask gør sin læser en bjørnetjeneste ved overalt at tilstræbe lettilgængelighed gennem forenkling, men det er ikke håndbogsformen alene der er skyld i at begreberne fremstår løsrevet fra enhver sammenhæng. Årsagen er ikke mindst at KR også forenkler sit stof ved helt at skære den historiske dimension fra.

De tre stillag forklares i pagt med KR's tilgang til stilistik som kommunikationsanalyse udelukkende som et spørgsmål om forholdet mellem afsender og modtager. Den høje stil er som sagt kendetegnet ved at virke fjern; den lave stil kan omvendt "samlet betegnes som den helt *nære* stil; den er konkret, personlig og handler mest om ting her og nu" (s.28), mens: "Den normale stil er tidens, stedets og handlingens stil, det vil sige den stil der er i pagt med disse tre tilstande, så stilen umærkeligt går i ét med afsender, budskab og modtager" (s.28). Jeg vil ikke benægte at en gymnasieelev sikkert synes det er herligt med enkle tommelfingerregler for i hvilket stillag en tekst kan placeres, men jeg synes det er forkasteligt at udelade enhver omtale af begrebernes rødder i den klassiske stilistik. Læseren har ikke grund til at tro andet end at det er KR personligt, der har opfundet inddelingen i høj, lav og normal stil. Selv om KR bogen igennem henter eksempler fra mange litteraturhistoriske perioder sker der ingen steder blot den mindste historiske perspektivering af materialet. På denne måde får læseren ingen forståelse af stilistikken som et redskab, der kan give indsigt i et værk eller en tid.

Skal bogen bruges i undervisning erfarer læseren jo nok på egen hånd, at

den stilistiske virkning opstår gennem et samspil mellem en mængde træk fra flere stilarter, men det kræver en stor indsats af en dansklærer at kompensere for bogens gennemgribende historieløshed. Selv om KR ingen ambitioner har om at skrive en stilhistorie, mener jeg at det er en illusion at tro man *bare* kan beskrive sprogets stilistiske virkemidler som sådan. Der er foretaget et valg og en frasortering som KR ingen steder gør rede for.

FORSVARLIG FORMIDLING?

Introduktionen af stillag er desværre ikke det eneste område hvor bogen er misvisende. Det gælder også afsnittet *Kvindeligt versus mandligt sprog* i kapitel 6, hvor Kirsten Rask uden begrundelse forlader den deskriptive stilistik til fordel for den distinktive. KR begynder lige på og hårdt: "Det er ikke altid vi kan se om noget er skrevet af en kvinde eller en mand, men nogle gange er der bare ingen tvivl" (s.140). De to teksteksempler – begge forord til fagbøger – inddrages udelukkende for at fastslå forfatterens køn. Det ene lyder som "en lang undskyldning" (s.142) og er derfor skrevet af en kvinde, mens "de åbenlyse forskelle på ego'ets størrelse" (s.143) afslører den mandlige skribent.

Man kan vanskeligt være uenig i karakteristikken af de to teksters forfatterstemmer som hhv. usikker og selvsikker, men det er på et særdeles spinkelt grundlag at KR kalder skrivestilen for typisk kvindelig og typisk mandlig. Når man tænker på hvor frodigt et forskningsfelt kønssprog er, virker det mildest talt mærkværdigt at KR henter belæg for sine påstande i Otto Jespersens *Sproget: Barnet, Kvinden, Slægten* fra 1941 – eller henter belæg er måske så meget sagt: Kirsten Rask refererer blot Otto Jespersen efter Merete Stistrup Jensen. Læser man kapitlet om kvindesprog hos OJ, ser man at han, når det går højt, giver et løst referat af andre forskeres undersøgelser, mens hovedparten af hans antagelser hviler på rene fornemmelser evt. med henvisninger til den litterære gengivelse af kvindesprog, fx hos Molière eller i Punch – eller bygger på 'visdommen' i ordsprog! Et særligt vidnesbyrd om kvinders snakkesalighed finder han således i de mange ordsprog af følgende type: "Førend kvinden tier, lær hun sig slo ihjel" (OJ 1941:171). Hvorfor KR forbigår de sidste årtiers empiribaserede forskning for i stedet at viderebringe de stereotypier som OJ serverer om "dameord" og "mandfolkesprog" (OJ 1941:166 og 169) er mig en gåde.

'Det kvindelige sprog', en term Kirsten Rask selv anvender fuldstændig ureflekteret, er ifølge Jespersen ifølge Jensen ifølge Rask ud over snakkesa-

lighed kendetegnet ved usikkerhed og høflighed, hvilket bl.a. ses af de mange fyldord, selvrettelser og åbne spørgsmål. Kvinders sprog er parataktisk, og når de skriver bruger de flere tankestreger, prikker og udråbstegn end mænd¹. Disse udsagn, som præsenteres uden mindste forbehold eller problematisering, sammenfatter KR således: "Men alle de træk der gælder for det kvindelige sprog, gælder altså også for talesproget. Da talesproget generelt er mere naturligt end skriftsproget, kan man også konkludere at kvindesprog er mere naturligt end maskulint" (s.141). Nu er vi pludselig ovre i den normative stilistik, og her går det stærkt med de pseudo-logiske følgeslutninger. "Derfor bliver kvindesprog også let hyperkorrekt i tvungent formelle situationer – fx når ikke-medievante personer skal holde tale eller optræde i tv" (s.141 fortsat). Der mangler vist tre-fire mellemregninger før nogen kan forstå sammenhængen mellem 'naturligt' sprog og hyperkorrektur – et begreb man ganske vist kan slå op i kapitel 4, men hvis betydning ikke forklares i denne sammenhæng.

Kirsten Rask er ikke bleg for at sætte lighedstegn mellem køn og sprog, og mænd er i dette afsnit udsat for en særdeles negativ særbehandling, idet der intet nævnes om deres sprog ud over at det er hypotaktisk og mindre naturligt end kvinders. Et par steder er der tilløb til at nuancere udtrykket lidt og tale om kvindelige og mandlige kommunikationsformer, men polariseringen er lige så gennemført og vurderingen lige så kategorisk. Kvindelige tekstarter er procesorienterede og oplevelsesskabende, hvor mandlige er resultatorienterede og regulerende. "Derfor bliver skønlitteratur – og især da lyrik – en mere kvindelig tekststart end både journalistik, brugsanvisninger og reklamer" (s.142).

Kønssprogsforskning fremstår hos Kirsten Rask som det rene dilettanteri, og generaliseringerne er så uhyrlige at de bliver ubrugelige som stilistiske analyseredskaber. Forhåbentlig griner læseren bare af det hele, men spørgsmålet er om en gymnasieelev er i stand til at forholde sig tilstrækkeligt kritisk til fremstillingen. Jeg tror desværre at der er risiko for at de bombastiske udsagn om hvordan kvinder er og taler bliver taget for gode varer. Selvfølgelig kan problemstillingerne ikke behandles lige så indgående i formidlingen som i selve udforskningen af et fagområde. Men selv om man må opgive den nuancerede fremstilling, må der være en grænse for hvor overfladisk det kan forsvares at behandle et emne. Så hellere lade være.

I kapitlets andet afsnit, *Talesprog versus skriftsprog*, giver Kirsten Rask sig derimod tid til at formidle sine overvejelser. Begreberne sættes i relation til hinanden og derfor bliver konklusionerne langt mere interessante for en stilistisk analyse. KR er her tilbage i den deskriptive stilistik og tager som udgangspunkt at talesprog og skriftsprog bygger på de samme regler, men at talesprogets karakter af øjeblikskommunikation gør at reglerne bruges på en anden måde. Talesprogets stilistiske karakteristika beskrives derfor positivt og ikke som 'fejl': "...når vi tænker mens vi taler, er vi nødt til at benytte os af midler som: selvafbrydelse, selvrettelser, gentagelser, afsnubbede ord og sætninger m.m." (s.146).

Hvert af disse fænomener får et selvstændigt afsnit, og desforuden beskrives anakoluti, pause og fyldord, appelerende/bekræftelsessøgende spørgsmål, sætningsspaltning og sætningskløvning. For hvert træk sættes talesprogets normer i relation til skriftsproget, og der er således bygget fint op til diskussionerne i afsnittene *Litterær gengivelse af talesprog*, *Litterært talesprog* og *Skrevet talesprog – tv-tekster*.

Man studerer underteksterne i TV med en anden bevidsthed efter at have læst det sidste afsnit – og ikke uden beundring for teksterne (som de åbenbart hedder). Det skinner tydeligt igennem at KR her bygger på egne erfaringer, og hendes skarpe blik for tv-tekstningens udfordringer og faldgruber giver fremstillingen en velgørende tyngde. Netop i dette afsnit fik jeg en stilistisk aha-oplevelse, der oven i købet forærede mig en mulighed for i fremtiden at kunne underbygge min oplevelse af TV2-udsendelsen *Vejret* med mere saglige argumenter: "Når et så stærkt talesprogstræk som sætningsspaltning støder sammen med et så stærkt skriftsprogstræk som *vil-fremtid*, kan det ikke undgå at skurre, fx *Torsdag, der vil vi få byger*" (s.161).

LÆSER-UVENLIG LAYOUT

Netop fordi det i høj grad lykkes for KR at skrive en bog der kan give folk lyst til at give sig i kast med stilistisk analyse, er det ærgerligt at den er så svær at finde rundt i. Det skyldes to ting. For det første er det vigtigt at indholdsfortegnelsen fungerer som en nøgle, hvis bogen skal bruges som håndbog, og hér er der absolut ingen hjælp at hente. For hvert kapitel er afsnittene, store som små, remset op som en sammenhængende tekst og alt står med samme skrift. Hvis man søger efter 'noget om pronominer', kan man måske nok regne ud at man skal lede under *Stilistikkens byggesten*,

men man læser let hen over underafsnittet *B. Ordklasser*, og der er atten linjer endnu, hvor man kan risikere at møde mystificerende betegnelser som: *Stort eller lille sprog?*, *Høj puls* eller: "*Denne Alf*", der alle råber på at blive undersøgt.

Det meste af indholdsfortegnelsen gentages dog i registeret, så her finder man let *pronominer*. Til gengæld er gode råd dyre, hvis man ikke ved at en *aforisme* er en litterær figur og derfor kun kan søges under *a* i det lille leksikon i kap. 4. Figurer og fortælletekniske begreber er nemlig – sikkert af pladshensyn – udeladt både i indholdsfortegnelse og register.

For det andet ville det have været smart hvis læseren fik hjælp af typografien til at orientere sig i de mange afsnit. Det får man ikke. De fleste steder står afsnit og underafsnit med samme typer. Slår man fx op under *Interjektioner* står der tre forklarende linjer, og man kan hverken ud fra indholdet eller overskrifterne se at det hører sammen med de to efterfølgende afsnit *Højstemt stil* og *Tegneserier*, der handler om brugen af udråbsord. Nogle steder står underafsnittenes overskrifter til gengæld med kursiv og atter andre steder med fed skrift. Man ved med andre ord først om et emne er udtømt, når man støder på et nyt.

Denne rettesnor er dog heller ikke ufejlbarlig. Midt i afsnittet om verber optræder der mellem underafsnittene *aktiv/passiv* og *tempuspring* pludselig tre afsnit om brugen af spørgsmål. Man kunne jo tro at noget var gået fejl i opsætningen, men afsnittene nævnes også i denne rækkefølge i indholdsfortegnelsen. Forklaringen kunne være at indholdsfortegnelsen var fabrikeret som en computers udskrift af alle afsnitsoverskrifter – i den rækkefølge de nu engang optræder i inde i bogen. Påstanden underbygges af at tre afsnit under *Stilistikkens byggesten* begge steder overraskende benævnes hhv. *A*, *Bog Bog* ikke *A B C*.

Der er en del andre svipsere, der på samme måde tyder på at forfatteren ikke har fuldt overblik over hvad der står hvor. Fx bærer de to afsnit s.38 og s.90 begge overskriften *Det gule sprog*, men indholdet af det sidste afsnit kan umuligt rubriceres på denne måde, da det udelukkende handler om LIX-tal. En andet eksempel er en identisk gentagelse af et femlinjers afsnit om talesprog på hhv. s.36 og 144. Ganske vist kan det smutte når man flytter afsnit rundt i en computertekst, men som læser ville man ønske at der var ofret en ekstra gang korrekturlæsning på bogen. Det er simpelthen synd.

Som nævnt annonceres *Stilistik – sprogets former og litterære figurer* også som en håndbog for skribenter, men dette formål træder ikke særlig tydeligt frem. Der er kun to-tre direkte henvendelser til skribenten af typen: "...du kan gøre en handling statisk ved at forvandle den til et (abstrakt) substantiv, et verbalsubstantiv." (s.51) – men måske kan man udlede et par fif fra bemærkninger som: "Konjunktiven egner sig især til indre opgør, monologer, hvor personen ønsker at han/hun havde handlet anderledes..." (s.73). Selvfølgelig kan man også ud fra gennemgangen af de forskellige stilelementer blive inspireret til at se på hvad der kendetegner ens egen tekst, og overveje om formen passer med hensigten, men bogen er nok mere egnet til undervisningsbrug eller selvstudium i stilistisk analyse.

Det der lykkes bedst i *Stilistik* er at opmuntre læseren til at betragte og beskrive de mest forskelligartede tekster. Kirsten Rask har humoren på sin side og forkæler læseren med sprogløst og slagkraftige udtalelser til kommende diskussioner, fx: "Fremmedord i det hele taget tjener til at vise at man *har været omkring*, enten geografisk, fagligt eller åndeligt" (s.26). Hendes største force er dog at finde tydelige og instruktive eksempler både fra skønlitterære, faglitterære og de massekommunikative genrer. Eksemplerne spænder vidt – fra dagens reklamer og forsikringspolicer til Gisle Surssøns saga og 1. mosebog – men netop når hun er så god til at se på tekster fra alle mulige epoker, er det synd at hun ikke gør mere ud af en historisk perspektivering.

Det eneste sted KR beskæftiger sig blot nogenlunde sammenhængende med en tid er i afsnittet *Tidens stil*: "Hvis man overhovedet *kan* tale om en speciel stil her i 1990'erne, må det blive den *kommunikative stil*. Det vil sige at det er sprogets kommunikative side der dominerer i tidens tekster" (s.36). Denne udtalelse retfærdiggør selvfølgelig på en måde at stilistik bogen igennem behandles som et underbegreb til kommunikationsanalyse, men hvad skal en gymnasieelev, eller en hvilken som helst anden læser, bruge 'her i 1990'erne' til om ti år?

Stilistik er en af mange måder man kan løfte blikket og få øje på at ethvert menneskeligt udtryk også er udtryk for en tid og en kultur, men som *Stilistik – sprogets former og litterære figurer* foreligger nu er det teoretiske og metodiske lag for tyndt og usammenhængende til at bogen kan vise ud over øjeblikket. De indledende ord om at bogen er skrevet til enhver med "...behov for at gå i dybden med sprogets stilistiske virkemidler", klin-

ger ved endt læsning temmelig hult, og man kan kun håbe at en revideret udgave vil betyde mere end en rettelse af sjskefejlene.

NOTER

1. Slår man efter hos Otto Jespersen står der: "Tegnsætning er ikke kvinders stærke side, og man tør dristigt påstå at i alt fald komma, semikolon, punktum og ny linje, der tjener til logisk inddeling, næppe var blevet opfundne eller var kommet i almindelig brug, om kvinderne havde været enerådende på de områder" (OJ 1941:169). Tænk, jeg har en fornemmelse af at Kirsten Rask ikke selv har læst den bog...

LITTERATUR

Albeck, Ulla (1939): *Dansk Stilistik*. København: Gyldendal.

Jespersen, Otto (1941): *Sproget: Barnet, Kvinden, Slægten*. København: Gyldendal.